

JÄÄKÄRIN PÄIVÄKIRJA

HEIKKI NURMIO

Jääkärin päiväkirja

Heikki Nurmio

Jääkärin päiväkirja

SAGA Egmont

Jääkärin päiväkirja

Cover image: Midjourney

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemyksiä.

Copyright © 2023 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727141077

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Jääkärin päiväkirja on kirjoitettu, kuten jo nimestä saattaa havaita, muistiinpanojen perusteella, vieläpä on useissa kohdin suorastaan käytetty päiväkirjan muotoa, mikä seikka antanee oikeutuksen monille varsinaisesta johtolangasta poikkeamisille ja sellaisienkin asioiden sekä nähtävyyksien kuvaamiselle, mitkä eivät suorastaan ole kuuluneet suomalaisen jääkäripataljoonan toimintapiiriin, mutta jotka kuitenkin matkan varrella ovat allekirjoittaneeseen erikoisesti vaikuttaneet ja herättäneet mielenkiintoa. Kirjan tekijälle ei ole ollut mahdollista hankkia historiallisia asiakirjoja suomalaisten jääkärien vaiheiden valaisemiseksi. Tarkoituksena teoksella on etupäässä Suomen nuorisolle esittää tämän mielenkiintoisen joukon vaiheita tavallisen sotilaan silmillä katsottuna, kuvailla mukana olleiden suomalaisten rahvaan miesten tunnelmia ja mielialoja, heidän kotimaankaipuutaan ja toimintaansa sekä vieraan maan harjoitusleireillä että taisteluissa itärintamalla.

Tekijä

I

LÄHTÖKUUME JA MATKA

LÄHTÖKUUMEESSA

Marraskuun lumi, ensilumi on satanut Rauman kaduille, satanut sankasti kinoksiksi kokoutuen. Miesmuistiin ei näin varhain ole rekikeliä Raumalla ollut ja pianhan sen täytyy sulaa jälleen, arvelevat vanhat kaupunkilaiset. Ei Raumalla ennen tammikuun loppua tule kunnon talvea.

Mutta rekikeli nyt vain on, hyvä onkin. Siitä ei pääse. Ja aivan kuin tämän harvinaisen ilon huumaamina pyrkivät kaikki hevosen omistajat ajelulle. Kulkuset kilisevät, reet luisuvat huimaa vauhtia, kadunkulmissa singoten ja suhahtaen niin, että jalankulkija saa hengenhädässä hypätä polvenkorkuiseen kinokseen.

– Mokomatkin hurjat ajajat! ärähtää maalaiseukko seisoen avuttomana lumen keskellä.

– Tulkaa toki pois, se menee kengänvarsista sisälle, poika katse huolestuneena kehottelee.

– Kuka se siinä oikein ajoi?

– Upseeri ja sen rouva.

– Hyh, rouva vai, – hyh! murahtaa muori vihoissaan, kömpii kovalle lumelle ja jatkaa lynköttäen matkaansa poikaansa taluttaen.

Kaukana kiittää reessä turkinkaulukseensa kääriytyneenä nuori mustaviiksinen kaukaasialainen upseeri »donnansa» kera, jolla kasvot ovat valkean läpikuultavat, silmäkarvat hienosti kaartuvat ja katseessa tulinen säihky.

Tuolta torin kulmasta vilahtaa toinen reki ja kolmas, neljäs.

– Niillä on huvimatka! arvailee ohikiitävien rekien jälkeen ihaillen porttikäytävästä tähystelevä koulutytttö.

Ja toverinsa kuiskaa hänen korvaansa:

– Sanonko minä, mitä ajattelen?

– Sano pois!

– Ne ovat komeita, nuo!

Tytöt vilkaisevat ympärilleen säihkyvin silmin ja pujahtavat kuin pelästyneet linnut portista sisään.

Kuljen Valtakatua asemalle päin. Lyseon pihalla pitkässä rivissä seisovat uhkaavina kaupunkiin majoitetun osaston kenttätykkit, kahdeksan kappaletta. Kivääri kädessä kulkee vahti, turkkiin puettu sotilas edestakaisin tykkien luona muljauttaen äkäisesti jokaista kulkijaa, joka uteliaana pysähtyy tarkastelemaan.

Eräs yhteislyseon opettajista astuu komealta koulurakennukseltaan tullen Valtakadulle.

– Terve, joko meidän koululle tulee sotilaita?

– Ei vielä, mutta merikoulun ne ovat ottaneet. Sitä siivoa, sitä siivoa! Kaunis merikoulu ei enää koskaan tule entiselleen. Lyseotakin tahtovat.

Hän puhuu kiihkoissaan yhteen menoon koululaitoksen huolet sotatilan ja majoituspulan johdosta.

- Vievät ne vielä lyseonkin.
- Lyseon, mahdotonta, ajattelepas hiukan.

Katulyhdyt loistavat, iltalumi sädehtii. Taivas on tähdessä.

Merikoulun pihalta kajahtavat sotilasten iltarukouksen soinnut tyyninä, juhlallisina, ja sen lopussa tuttu, valtava sävel vyöryy yli pienen, hämärän Rauman katujen ja kattojen.

Keisarihymni!

Jumala tsaaria suojele!

Kuuntelemme kuin maahan naulittuina, suuren kuoron sävelten valtaamina, lumoamina.

Jumala tsaaria suojele!

Hymni taukoaa. Iltarukous on toimitettu. Kuljemme ääneti kotia kohti.

Toverini keskeyttää vaitiolon:

- Oletko koskaan todella ajatellut Venäjän valtakunnan mahtavuutta, laajuutta?
- Mielen täyttää valtava ajatus keisarihymnistä, joka meillä aamun ehkä sarastaessa alkaa kaukaisessa idässä, Venäjän vallan äärimmäisillä rajoilla, ja päivän laskun mukana vyöryy yli Siperian kenttien kaupungista kaupunkiin, sotaleiriltä toiselle, yli Uraalin, halki Euroopan Venäjän, yhä voimassa kasvaen ja laajeten. Ja vihdoinkin illan saapuessa meille se kajahtaa venäläisen pataljoonan iltarukouksissa täällä Rauman pienessä satamakaupungissa Pohjanlahden rannalla sointuisana, syvin, valtavin sävelin.
- Jumala tsaaria suojele!

– Oletko koskaan ajatellut Venäjän suuruutta? kysyy toverini uudelleen.

– Minä juuri sitä ajattelen.

– Se on suunnaton.

– Mutta suuruus ei aina merkitse voimaa.

– Venäjä on sisäisesti rikkinäinen.

– Ellei ihmettä tapahdu, nielee se pienen Suomen kansan kokonaan. Se on iskenyt rautakouransa meihin jo syvälle, eikä hellitä otettaan.

– Ellei joku sitä pakota hellittämään, joku vielä mahtavampi.

– Kukapa sitä pakottaisi. Luuletko, että Saksa...?

Hän katseli ympärilleen epäröiden.

– Venäjä on kärsinyt raskaita tappioita.

– Mutta keskusvalloilla on vastassaan niin suuri ylivoima, että niiden täytyy kukistua.

– Historiassa on harvoin tapahtunut, että yksimielinen, sisäisesti voimakas ja tehtävästään tietoinen kansa on ylivoimankaan alle kukistunut. Saksa on sisäisesti hyvin voimakas.

– Sinä puhut unelmia. Mitä Saksalla olisi tekemistä kaukaisessa pohjolassa? Ei Saksa, mutta ehkä vallankumous.

– Joko Saksa taikka vallankumous. Joka tapauksessa nyt on Suomen saavutettava vapautensa, nyt jos milloinkaan. Jos me nyt myöhästymme, ei Suomen vapaudesta tulevaisuudessa ole mitään toiveita pitkiin aikoihin. Nyt on meidän aikamme tullut.

– Mitä! Sinä puhut aivan kuin sinulla olisi jotain – jotain aavistusta jostakin?

– Tiedän, että suomalaisia nuorukaisia kaikista kansankerroksista, eri puolueihin lukeutuvia, on salaa, lukemattomia vaaroja uhmaten kulkenut rajan yli, ja että he ovat

liittyneet Saksan turvissa suomalaisiksi sotilasjoukoksi, jonka päämääränä on taistellen vapauttaa Suomen kansa venäläisestä ikeestä.

– Hyvä Jumala! Se – sehän on – eikö se ole – niin kuin Anjalan liitto – onko siihen oikeutta, eikö silloin rikota uskollisuudenvaalaa lailliselle hallitsijalle?

– Mitä on sanottava hallitsijasta, joka rikkoo kansalle antamansa keisarisanan ja isiensä hallitsijavakuutukset?

– Sekin on väärin. Lain pyhyyttä ei saa loukata, vaikka se toiselta puolelta rikottaisiinkin. Meidän oikeustaistelumme ja tulevaisuutemme perustuu juuri lain pyhänä pitämiseen. Me vaadimme sen tunnustamista myöskin Venäjän hallitukselta.

– Puhut jyrkästi. Sanasi ovat syvästi koskeneet minuun, mutta jos sinulla on aikaa, koetan selittää oman vakaumukseni tässä kysymyksessä.

– Puhu, tahdon toverillisella arvonannolla kuunnella mielipiteitäsi tästä suuresta ja mielenkiintoisesta kysymyksestä.

– Onko Saksaan menneillä nuorukaisilla ollut oikeutta ryhtyä kauas tähtäävään yritykseensä? On selvää, että yritystä, jos se epäonnistuu, pidetään lapsekkaana, nuorukaisten innostuspuuskana ja arvostellaan ankarasti, mutta sittenkin se on kouraantuntuva ilmaus sorretun kansan vapaudenhalusta, on vapaustaistelua. Eivätkö italialaiset, puolalaiset, unkarilaiset muka ole olleet oikeutettuja vapaustaisteluihinsa? Yleisessä mielipiteessä tämäkin yritys joka tapauksessa vie askeleen eteenpäin Suomen vapauden aatetta.

– Miten erilainen onkaan Suomen asema ja suhde »emämaahan» verrattuna muihin kansallisuuksiin, joiden vapausliikkeitä me innostuksella seuraamme, esim. slesvigiläisiin, elsassilaisiin, irlantilaisiin. Jokainen sivistynyt

suomalainen tietää, että niinä ikimuistoisina hetkinä, jolloin maamme liitettiin 1808–09 vuosien onnettoman sodan jälkeen Venäjään, sitä ei tehty venäläiseksi maakunnaksi, vaan keisari Aleksanteri I jalosti sanoi korottavansa Suomen kansakuntien joukkoon ja vahvisti maan sisäisen itsehallinnon. Suomen säädyt tekivät uskollisuudenvalan keisarille ja tämä sekä omastaan että jälkeläistensä puolesta ikuisiksi ajoiksi vahvisti maan uskonnon ja perustuslait.

– Keisari Nikolai II aikana tämä Suomen säätyjen ja keisarin tekemä sopimus häikäilemättä, säännöllisesti ja periaatteellisesti on rikottu, ainoastaan vedoten raakaan väkevemmän oikeuteen, joka nujertaa heikomman ja ottaa häneltä, mitä ikänä haluaa. Nikolai II:n itse juhlallisesti vahvistama keisarivala on rikottu Suomen kansan ja sen edustajien pyynnöistä, rukouksista huolimatta.

– Venäjän hallitsija ja Suomen suuriruhtinas on ne rikkonut.

– Mitä on suomalaisten tehtävä? Heidän tehtävänään on vaatia oikeutensa tunnustetuiksi uudelleen ja koettaa järjestää Suomen ja Venäjän välit sellaiselle kannalle, ettei raaka väkivalta minä hetkenä tahansa voi niitä uudelleen rikkoa. Suomen kansa yksinään ei jaksakaan pakottaa Venäjän hallitusta pitämään pyhinä epäamättömiä oikeuksiamme, mutta, koska sopimukset Venäjän taholta ovat rikotut, ovat nuoret suomalaiset päättäneet kääntyä hakemaan apua mahtavalta, rehelliseltä ja kunniantuntoiselta Saksan valtiolta ja siihen toimenpiteeseen heillä on nyt sekä moraalinen että puustavillinenkin oikeus juuri katsoen Suomen erikoisasemaan ja Venäjän hallituksen tekemiin rikoksiin perustuslakejamme vastaan.

– Sillä mihin Venäjä vetoaa sortotoimissaan? Ei suinkaan perustuslakeihin ja sopimuksiin tai todisteluihin tekojensa

oikeudesta, vaan pääasiassa miekkaan ja pistimiin. Kun meidän vetoamisemme lakiin ei auta, asetamme lopuksi venäläisten voimakeinoille, miekalle ja pistimille vastapainoksi vielä lujemman miekan ja terävämmät pistimet.

– Voiko Suomea sitten uhata uudet vaarat sen johdosta, että suomalaisia nuorukaisia taistelee Venäjän vihollisten riveissä? Jos nykyinen Venäjän hallitus voittaa, olemme joka tapauksessa menettäneet kaiken, Venäjän hallitus on järkähtämättömästi päämääräkseen pannut Suomen erikoisaseman kukistamisen eikä asiaa yhtään lievennä esim. se seikka, että paljon suomalaisia on vapaaehtoisesti astunut Venäjän armeijaan. Mutta Saksaan kokoontuva vapaajoukkomme voi ehkä hyödyttääkin isänmaatamme. Huomattuaan Suomessa vallitsevan mielialan venäläiset eivät uskalla ottaa suomalaisia nuorukaisia oman armeijansa särkyvien rivien täytteeksi. Jos tuo joukko voi pelastaa Suomen muut nuorukaiset tästä mahdollisesta onnettomuudesta, on se jo saanut suuria aikaan.

Kuljimme kauan ääneti. Monet mietteet risteilivät aivoissamme.

– Jokainen tehkoon vakaumuksensa mukaan, toverini lausui hyvästellessään.

– Jos mitä tapahtuu, toivon, että ymmärrät minuakin.

– Ole vakuutettu siitä.

Puristimme toistemme kättä ja lähdimme kumpikin kotiimme valmistuaksemme seuraavan päivän työhön.

Pari päivää jälkeenpäin saapui Raumalle eräs nuori varsinaissuomalainen ylioppilas S. ja silloin muutamat raumalaiset joutuivat ensi kerran suoranaiseen kosketukseen ylioppilasten keskuudessa toimivan aktivistijoukon kanssa. Hänen tehtävänään oli taivuttaa raumalaisia merikapteeneja

kuljettamaan Saksaan pyrkiviä nuoria miehiä Pohjanlahden yli Ruotsiin. Hän oli täynnä intoa ja nuorukaisille ominaista seikkailuhalua. Kun hän puhui, hehkuivat hänen silmänsä. Hän kertoi ylioppilaspiireissä vallitsevasta yleisestä innostuksesta asiaan ja monista yhteisistä tovereistamme, jotka olivat jo lähteneet. Tunsin useita noista miehistä ja tiesin, etteivät he ainakaan olleet, kuten epäluuloiset joskus arvelivat, rappiolle menneitä opiskelijoita, vaan ainakin osaksi ylioppilaskunnan parhaimmistoa, joitten luvut olivat menestyneet hyvin.

Asialla oli salaperäinen tenhonsa. Joka kerran sai sen kuulla, ei enää voinut lakata sitä ajattelemasta. Olihan yritys ennenkuulumaton kansamme historiassa. Ja onko koskaan rikos taistella sorretun kansan vapauden puolesta? Eikö koko ihmiskunnan historia laske vapaustaisteluja jaloimmiksi kaikista vaiheistaan!

Oli itsestään selvää, että tämä nuori, Suomen vapauden kantajoukko myöskin propagandalehdillä ja kirjallisuudella ajoi asiaansa. Muiden muassa mainittu Raumalle saapunut ylioppilas S. toi mukanaan jäljennöksen salaisesta Suomen nimismiehille jaetusta käskykirjeestä, jossa määrättiin laajat rantaseudut tyhjennettäväksi ja asukkaat siirrettäväksi keski-Suomeen, maan sydänseutuihin siinä tapauksessa, että saksalaiset tekisivät maihinnousun Suomen rannikolle. Uudet suunnitellut loukkaukset perustuslakejamme vastaan kulkivat jo uhkaavina huhuina kansassa, samoin venäläisten vaatimus Suomen pakottamisesta ottamaan osaa sodan rasituksiin – sodan, johon kansallamme ei ollut pienintäkään harrastusta, ei ainakaan taisteluun Venäjän puolella.

Ylioppilas S:n suunnitelma Raumalla epäonnistui. Yritys huomattiin mahdottomaksi yksin sen perinpohjaisen

**Tositapahtumiin perustuva kuvaus suomalaisten jääkärien
kokemuksista maailmalla.**

Kun paikallinen opettaja kuulee venäläisen keisarihymnin sävelet Rauman satamakaupungissa, hän jähmettyy paikoilleen. Onko Venäjä vallannut alaa jo niin paljon, että se nielee pienen

Suomen kansan kokonaan? Suomalaismiehiä on kaikessa hiljaisuudessa kulkenut rajan yli Saksaan taistelemaan. Opettaja liittyy vuonna 1915 heidän joukkoonsa sotilaskoulutukseen ja kirjaa samalla teräviä havaintoja sodasta päiväkirjaansa. Saksan itärintamalla taistellaan, mutta myös sotilaiden välillä on erilaisia kansallisuuksiin ja sotilasasemiin liittyviä jännitteitä. Kaikkineen käynnissä on vivahteikas ja julma peli, jota suomalainen jääkäri voi seurata aitiopaikalta.

Jääkärimarssin sanat kirjoittaneen Heikki Nurmion teos on elävä kuvaus jääkärien koti-ikävästä, harjoitusleireistä ja taisteluista rintamalla. Nurmio on koostanut romaanimuotoisen teoksen osin omien ensimmäisen maailmansodan aikaisten päiväkirjaotteidensa perusteella.

Heikki Nurmio (1887–1947) oli sotahistorioitsija ja kirjailija, joka käytti myös salanimeä Aarne Mustasalo. Ennen sotaa Nurmio työskenteli opettajana, mutta myöhemmin hän tuli tunnetuksi jääkärinä sekä Jääkärimarssin sanojen kirjoittajana. Sodan jälkeen Nurmio toimi muun muassa Kadettikoulun johtajana.